



## PERSOONLIJKE BIOGRAFIE

Auke ten Hoeve  
1957

Mijn doen en laten wordt niet alleen bepaald door de talenten die je gratis hebt meegekregen. Ook ervaringen kunnen (bewust of onbewust) een rol meespelen. Daarbij gaat het ook om de context waarbinnen je leeft of hebt geleefd. Immers, eigen waarnemingen hebben daar plaatsgevonden. En, dan gaat het ook om opvoeding, opleiding en opgedane ervaringen. En, hoe het kon dat je geworden bent, wat je geworden bent. Maar, ook hoe je nu (nog steeds) naar de omgeving kijkt.

Deze biografie heeft ook om een andere reden een meerwaarde. Er zijn mensen die mij niet snappen of kunnen doorgronden. Na het lezen van deze biografie wordt dat al iets anders. Namelijk, dat hun eigen referentiekaders anders is en niet alles vanzelfsprekend is of lijkt.

Vervolgens schiet sommigen weer door naar het andere uiterste en beginnen medelijden te krijgen en dat ik geen normaal leven heb kunnen hebben. Zij worden zwaar op de hand. Mijn leven is ook normaal, wel anders. Ik weet niet beter, dan dat het zo is gegaan. En, ik ben altijd bewust geweest, dan mensen een ander levensgeschiedenis kan hebben.

Neem bijvoorbeeld, leeftijdgenootjes die wees werden. Ook zij zitten niet te achten op 'medeleven' en medelijden. Wel op mensen in hun omgeving die liefde geven en die ruimte geven aan ook hun talenten en ook iets van het leven willen maken. Dat is wat normaal is. En, ik heb geluk gehad dat dit mij is overkomen en met warmte terugkijk op mijn leven.

### Gezin

Ik ben de vierde op rij als nakomeling binnen een eenvoudig en arm arbeidersgezin. Toen ik werd geboren, waren mijn ouders al op leeftijd, te weten 51 jaar (vader) en 41 (moeder). Hun levensverwachting was korter dan nu. Je was toen eerder oud. Relatief gezien heb ik oude ouders. En, gaandeweg werd het mij duidelijk, dat ik hen ook jong zal verliezen.

### Welvaart

Mijn vader was medewerker (kolensjouwer en -schepper) bij een kolenhandelaar. Dat is lichamelijk zwaar werk en het kolenstof was slecht voor de longen. Mijn moeder werkte af en toe mee bij een wasserij, zeg maar als oproepkracht. Het was – financieel gezien – sabbelen, maar dat drukte de pret niet.

### Niveau

Bij mijn vader was er sprake van laaggeletterdheid, omdat hij, als schipperskind, nauwelijks onderwijs had kunnen volgen. Beiden hebben ook geen kans gehad op vervolgonderwijs. Dat beperkte hun doorgroeimogelijkheden op de arbeidsmarkt (toentertijd).





### Welkom

Ik ben nog niet geboren of de eerste anekdote over mij ontstaat al. Terwijl mijn moeder in de weeën lag, gaf de baker aan: 'op uw leeftijd is het kind of gek of geniaal'. Een betere start kan ik niet wensen.



Dat heeft voor de rest van mijn leven een geweldig excuus opgeleverd. Als iemand mij niet snapt of raar vindt, dan was en is steevast mijn reactie: 'dat krijg je als je moeder op leeftijd is als je geboren wordt'. Op die manier kunnen je anderen afwimpelen en ondertussen jezelf blijven. Men krijgt dan geen grip op je.

Achteraf gezien heeft deze baker niet haar gelijk gekregen, behoudens dat uit enkele zware testen blijkt dat mijn IQ moeilijk is te bepalen, het ligt significant boven het academisch gemiddelde. Maar, dat maakt je noch geniaal noch gek.

### Hoogbegaafd

Decennia later spreken sommige mensen zich uit over mij. Namelijk, dat ik Hoogbegaafd ben. Deze term zegt mij niks. Het is een vage term. Ik vind mezelf een gewone jongen. Waarom zal ik me meer voordoen, als dat niet nodig is. Waarom met dit soort termen onderscheidend willen zijn. Doet dat met je prestaties. En, dan is maar de vraag of jouw prestatie waardevoller is dan die van een ander.

Immers, je kunt een geweldige chirurg zijn, maar als de operatiekamer niet schoon is, dan kan de patiënt toch komen te overlijden. De schoonmaker is dus even waardevol.

Wel laat deze uitspraak (van deze baker) zien dat gekte en genialiteit aan elkaar grenzen en geen uitersten zijn.

### Beeld

Als ik kennis en vrienden van mijn ouders (voor zover zij nog leven) vraag hoe ik was als klein kind, dan hoor ik steevast het volgende: een jongetjes met een open blik die rustig op de schoot zat bij de ouders die met anderen in een kring zaten. Ik keek rond naar de mensen en ik nam in mij op wat er gebeurde. Dat is daarna niet veel veranderd. Namelijk, observerend, bescheiden, niet bang om de spotlights te staan, maar niet op de voorgrond treden.

Wat ikzelf heb ervaren, is dat ik 'in mijzelf was gekeerd' ten gevolge van mijn taalachterstand. Kinderen kunnen onderling 'hard' zijn. Pas later kwam ik meer 'los'. Dat is geen synoniem voor introvert en (later) extravert zijn. Het kan eerder een mix daarvan zijn.

Later geven mensen (in mijn directe) omgeving het volgende aan: je lijkt op je vader (zachtaardig), maar het doorzettingsvermogen heb je van je moeder.

### Crisis en oorlog

Mijn ouders zijn van de generatie 'Dit nooit weer!'. Dat klinkt door in de opvoeding en vervolgens ook in de opvoeding van mijn dochter. De oorlog was ook voor mij lang voelbaar tot ver na deze oorlog.



Zij hebben te maken gehad met de gevolgen van de economische crisis voor WO1 en vervolgens met WO2. Dat heeft impact op hen als mens gehad.

Zij hebben elkaar pas pal na de oorlog leren kennen en getrouwd. Beiden zijn – volgens maatstaven van toen – op late leeftijd pas een relatie aangegaan en daardoor pas laat met kinderen begonnen.



### Huwelijk

In het huwelijk treden ging bij mijn ouders niet zonder slag of stoot. De moeder van mijn moeder gaf hiervoor geen toestemming. Het was daarom (een jaar) wachten tot dat mijn moeder 29 jaar was. Dan is deze toestemming (toen) niet meer nodig. Inmiddels was mijn vader 39 jaar. Dan nog trouwen, dan was je (in die tijd) al oud.

### Roken en drinken

Wat zij (door de crisisjaren) gemeenschappelijk hadden, was de aversie tegen gebruik van alcoholische dranken. Dat veroorzaakte veel sociale ellende binnen de gemeenschap. Met andere woorden, zij waren van de Blauwe Knoop. Hij ging ten strijde vanuit een drankbestrijdingsorganisatie. Het vaandel daarvan lag bij ons thuis. Zij deed dat vanuit het Leger des Heils.

Er was ook een verschil. Vanuit het Leger des Heils was men ook tegen roken. Mijn vader kon genieten van een sigaar. Steevast werd ik door mijn moeder elke zaterdag op pad gestuurd om in de nabij gelegen sigarenwinkeltje enkele sigaren voor vader te kopen. De sigarenbandjes waren voor mijn verzameling.

Daarmee zijn deze bandjes (voor mij) symbool voor wederzijds respect. Deze bandjes heb ik nog steeds en gebruik ik om aan anderen uit te leggen wat Respect en Tolerantie zijn. Het heeft ook mij gevormd. Een beter voorbeeld kun je niet van je ouders meekrijgen.



Overigens, zelf rook ik ook niet en ik taal niet naar alcoholische dranken. Plezier hebben, is niet daarvan afhankelijk. Het leven is even saai en fraai. Mijn vrouw had dat ook. Wij waren samen al gelukkig met een glas melk voor de televisie.

### Start geven

Daaraan wordt toegevoegd, dat mijn ouders het niet breed hadden. Toch zetten zij zich volop in voor anderen, met name mijn moeder. Hierdoor was zij veel op pad. Ondertussen runde zij ook het huishouden en wat tiptop was. Binnen hun omgeving werd met respect daarover gesproken.

Alles stond in het teken van: de kinderen een betere start geven en goed terecht komen. Leren en doorleren was belangrijk. Maar, ook ons een prettige jeugd meegegeven. Zij cijferden zichzelf weg ter wille van de toekomst van en voor hun kinderen.



### Beschadigd

Mijn ouders zijn 'beschadigd'. Al direct bij de invasie in 1940 kreeg mijn moeder al direct te maken met Duitse maatregelen. Alle Engelse organisaties werden verboden en dienden hun spullen in te leveren. Daartoe behoorde ook de Padvinderij en het Leger des Heils. Ook de uniformen en muziekinstrumenten dienen men in te leveren en bijeenkomsten waren verboden.

Verder is zij met rust gelaten, omdat het Duitse gezag de besluiten van de Koningin van (pal) voor de oorlog respecteerden. Met dat besluit is op de valreep Christelijke groeperingen alsnog erkent als officiële kerk. De Jehovagetuigen wensten dat niet en zij zijn wel vervolgd. Zij niet en daardoor. Wel bleef zij en vele anderen 'verdacht' als lid van een Engelse organisatie. Het was een wankel evenwicht.



Zij heeft 'geluk' gehad dankzij deze ene handtekening. Daarvan bewust zijn en wat de kracht is van een handtekening of een paraaf, klinkt door in mijn loopbaan. Ik heb veel handtekeningen en parafen gezet, allemaal besluiten die impact hebben op het leven en welzijn van mensen. Ook later in mijn werk krijg ik een stuk geschiedenis mee van mensen die aan het einde van de oorlog geluk hebben gehad, omdat één paraaf verkeerd stond en niet het vernietigingskamp zijn ingegaan.

### Verwerking

Er werd niet veel gesproken over deze moeilijke periode. Wel dat rond begin mei de emoties losbarsten. En, hoe ouder en fragiel zij werden, hoe erger dat was. Daardoor heeft de geschiedenis van WO2 altijd interesse bij mij gehad en dat begon al jong. Toen ik 8 jaar was, zat ik al te lezen in de boeken van Lou de Jong.

Achteraf gezien is dat een voorbeeld van een spoor dat ik Hoogbegaafd was, aldus enkele deskundigen. Zelf vond ik daar niks vreemds aan. Het is niet meer dan stil staan bij het leven van je eigen ouders en de context waarbinnen dat heeft plaatsgevonden.

Het is maar goed dat ik me daarin verdiept heb. Als tiener kreeg ik te maken met de naweeën van de oorlog. Een directeur-eigenaar van een schildersbedrijf wilde niet dat ik stage ging lopen bij een ander schildersbedrijf. De eigenaar van dat andere bedrijf was in de oorlog 'verkeerd geweest' (lees: lid van de NSB). Systematisch werd deze ondernemer buitenspel gezet bij aanbesteding van werk. De directeur-eigenaar die over me ontfermde zat in de oorlog bij het Verzet. Een kleurrijk figuur. Na de dood van deze ondernemers, was deze oorlog pas voorbij.

### Internaat

Door de oorlog, maar in feite al door de crisis daarvoor, is de gezondheid van mijn moeder verzwakt. Hierdoor heb ik een tijd (als klein kind) gewoond en geleefd in een internaat, zodat zij rust kon krijgen. Er was alleen briefcontact, omdat een telefoon ontbrak. En, dat terwijl je in feite nog niet kon schrijven en ook nog gebrekkig sprak (en kon uiten) door een gehoorafwijking plus een taalachterstand.



Voor mijn geboorte is dat ook gebeurd. Toen ging mijn moeder naar een rusthuis en was er thuis een kinderverzorgster.





Het enige wat mij is bijgebleven, is dat we daar verplicht waren om elke zondag naar de kerk te gaan. Elke zondag een ander kerkgenootschap. Tolerantie jegens alle geloofsrichtingen was dan ook daar en daardoor ontstaan.

Hierdoor heb ik, al jong, ook de verschillen mogen ervaren. Het is dan ook niet vreemd dat ik jaren later de vraag stelde waarom deze verschillen er zijn, als men allemaal in dezelfde God geloofd. Hoe kan het dat dezelfde God op dezelfde vragen verschillende antwoorden geeft? Daar is de verwijdering van het Geloof al begonnen.

### School

Gebruikelijk was dat je naar de dichtstbijzijnde lager school ging. Echter, er is gekozen voor een ander schoolconcept en deze school lag (vanuit het ouderlijk huis gezien) aan de andere kant van de stad (Leeuwarden). Met de stadsbus was dat bereikbaar.

Het ging om het volgende schoolconcept: buitenschool. Dat concept is langzaam maar zeker verdwenen (in Nederland). Dat is jammer. In feite zouden mijns inziens alle schoolgebouwen daaraan dienen te voldoen. Het basisidee is afkomstig uit Engeland. In Engeland bestaat het nog steeds.

Een openluchtschool of buitenschool is een school waarbij het lesgeven zo veel mogelijk in de openlucht plaatsvindt. Dit kan bijvoorbeeld door les te geven buiten een gebouw of in een gebouw waarvan wanden of ramen volledig kunnen worden verwijderd of geopend.



Ik heb dat geweldig gevonden. Nog steeds wil ik buiten zijn. Het was dan ook een uniek schoolgebouw. Per lokaal kon het dak eraf en ontstond er een 'carport'. Er waren daardoor twee mogelijkheden om 'buiten' te zijn. Letterlijk zat je in je schoolbank 'buiten' te leren en les te krijgen.

Het gebouw was ook anderszins uniek, daar het ook een halfopen internaat was. Ik ging aan het einde van de dag terug naar huis. Er waren dan ook (per klas) een eetkamer en een ontspanningsruimte en centraal een eigen medische dienst, schoolbibliotheek en filmzaal. Eten kreeg ik dan ook daar. Er was een centrale keuken en in de hoge groepen had je dan ook corvee. Buiten waren er moestuinen en speelvelden. Het was een groene oase. Bij goed weer werd er buiten gegeten. Het was elke dag feest. Maar, dat ging beslist niet ten koste van de Onderwijskwaliteit. Dat was daar hoog.

Het voordeel van deze school was, dat men maatwerk leverde. In mijn geval werd de taalles aangepast vanwege mijn taalachterstand door slechthorendheid. Gaandeweg bleek ik een rekenknobbel te hebben. Daardoor liep ik bij het vak Rekenen voorop. Ik kreeg ook hiervoor de ruimte. Ik werd hierin niet afgeremd. Ruimte geven aan kinderen was sowieso daar van belang. En, bij het vak Knutselen mochten we gebruik maken van een heuse Werkplaats, waar ook gezaagd en getimmerd kon worden etc. Daar kon ik mijn creativiteit kwijt door middel van materiaalverwerking.

Het was stimulerend, een betere omgeving voor een kind kan er niet bestaan. Het onderwijs van tegenwoordig kan daaraan een voorbeeld nemen. Dat is wat ik wel eens aangaf als ik bestuurlijke betrokken was bij Onderwijs. Het wiel hoeft niet opnieuw uitgevonden worden.



In 2019 werd in Ambt Delden deze stap weer gezet (alsof dat de eerste buitenschool zou zijn in Nederland). Wat daar gebeurde, was maar één les voor één uur per dag in de buitenlucht. Dat verbleekt bij wat ik toen heb ervaren.

### Leven en dood

Al op jonge leeftijd word ik bewust dat over Leven & Dood. Ten eerste, door het oorlogsverleden van mijn ouders. Ten tweede, door de ziekte en overlijden van mijn oudste broer. En, tot slot, kinderen die omkomen binnen mijn omgeving.

Vroeger ging je dood aan Diabetes (Suikerziekte). Door de komst van Insuline werd dat wel anders, maar het was daarbij werken met zware spuiten. Een marteling, zeker als je vaak per dag moet prikken (en dat jaar-in-jaar-uit).



Toen mijn oudste broer zeven jaar was, werd deze aandoening bij hem vastgesteld. Ik was nog niet geboren. Het was voor hem ziekenhuis in en ziekenhuis uit.

Omdat hij nog in de groei was, was regelmatig de suikerspiegel ontregeld en moest de hoeveelheid toe te dienen Insuline opnieuw worden vastgesteld. Als het weer mis was, lag hij in coma en moest dan direct naar het ziekenhuis. Dat had impact op het gehele gezin.

Hoe-dan-ook, een bloeding kan bij deze patiënten al fataal zijn. Door een ongeval was hij daardoor extra kwetsbaar geworden. Dat heeft later geleid tot een Hersenbloeding en is daaraan overleden. Ik was toen 15 jaar en woonde binnen een pleeggezin.

### Voorvallen

Toen ik nog op de lager school zat werd ik (al) met ernstige voorvallen geconfronteerd, die me altijd bijgebleven zijn en mij jong bewust heeft gemaakt van wat het Leven is. Dit vanwege dodelijke ongevallen, omkomen door brand en kinderen die wees worden. Maar, later ook door zelfdoding, Aids en Kanker, terwijl zij jong zijn. Het laat de betrekkelijkheid van het leven zien, waardoor je meer bewust gaat leven (in mijn geval al jong).

Dat krijgt in de eerste fase van mijn loopbaan een extra dimensie, als ik zelf word gegijzeld en los daarvan tweemaal 'door het oog van de naald ga', en te maken heb met moord en doodslag, maar ook met onschuldige slachtoffers. Dieptepunt waren de treinkapingen. Aan de ene kant de impact daarvan op de familie van gegijzelden en aan de andere kant de rustige/berustende spanning als er een militaire operatie begint.

### Verlies

Qua gezondheid ging het al niet goed met mijn ouders, door deze gebeurtenis waren zij gebroken. Niet lang daarna is vader ook overleden en is moeder in een verzorgingstehuis opgenomen. Het is dat ik al in een verpleeggezin was opgenomen.

In feite heb ik mijn ouders jong verloren. Dat is inherent als zij al op leeftijd zijn toen ik werd geboren. Daarbovenop komt hun ziekte en daardoor ook geen contact met hun mogelijk is. Mijn vader is jong begonnen



te dementeren (en ik voor hem een vreemde was), mijn moeder kreeg Parkinson (en niet meer kon praten en uiten), terwijl ik (een jonge) tiener ben.

### Muziek

Iemand die stottert, is wel in staat om vloeit een lied te zingen. Er zijn mensen die dat vreemd vinden. In mijn geval vonden mensen het vreemd dat ik wel muziek kon spelen en in een band speelde, terwijl ik slechthorend was. Daarin ben ik doorgegroeid op een hoog speelniveau en was ik ook solist. Hierdoor was ik gewend om voor het publiek te staan. Dat heeft me geholpen tijdens mijn loopbaan en bestuurlijk werk.

Toen ik zes jaar was kreeg ik muziekles. Een jaar later speelde ik al mee in een jeugd brassband en later doorgestroomd naar een brassband voor volwassenen. Beiden (in die tijd) top-bands. Het was elke weekend ergens optreden en in de week oefenen (ook thuis). Verder, dat ik in de zomervakanties een masterclass volgde. Maar, ook staan op bekende podia (zoals het Concertgebouw), radio- en platenopnames. Best wel leuk om dat meegemaakt te hebben.



Overigens, ook een (overleden) broer en mij zus hebben Muziek meegekregen. Hij had een drumtoestel, zij speelde Accordeon (net als onze vader) en gitaar. Dat muzikaal zijn, hebben wij van onze vader.

### Ontdekking

Vanaf het begin heb ik de Es-horn bespeeld en dat bijna 13 jaar. Toen ben ik daarmee gestopt. Het werd eentonig, elke keer dezelfde muziekstukken. Het gaf me geen uitdaging en voldoening meer. Verder was het niet meer te combineren met school en studie. En, ik ging elders wonen in een pleeggezin.

Daarmee is de interesse voor Muziek niet verdwenen. Pas jaren later ontdek ik dat ik toen (toen ik nog kind en jong was) klassieke muziekstukken heb gespeeld (ook als solist). Hierdoor is de interesse in Klassieke muziek toegenomen. Maar, gaandeweg is het accent verschoven. De dat waren cross-overs tussen verschillende muziekstijlen en hoe dat tot nieuwe muziek kon leiden.

Veel was waardeloos, maar af en toe zaten er juweeltjes tussen en konden rekenen op mijn waardering. Hier zie je wel een link naar mijn werk. Namelijk, meerdere beleidsdomeinen of werkdisciplines bijeen brengen om tot oplossingen te komen (wat ook een cross-over is).

### Terugblik

Ook is het me gaan 'vervelen' en zocht ik naar meer 'uitdaging' en 'afwisseling' (het zat er dus al jong in), deze muziekcarrière heeft ook unieke ervaring opgeleverd. Het ene moment op de podium in een gevangenis voor een (jaarlijkse) optreden voor gevangenen, dan (jaarlijks) bij een ziekenhuis of (jaarlijks) in een grote vliegtuighangar op een militair vliegveld in verband met de kerstviering met 600-700 luchtmacht personeel. Maar, ook (jaarlijks) een optreden in een concertzaal (De Doelen in Rotterdam, Vredenburg in Utrecht, maar bovenal, Het Concertgebouw in Amsterdam). Deze ervaring delen ging niet verder dan met drie andere leeftijdsgenoten in deze band. Maar, voor andere leeftijdsgenoten (op school of in de straat/ buurt) was iets wat zij niets bij konden voorstellen. Het was voor hun 'ver van de bed'-show. Veel van hen kenden deze podia niet, laat staan dan zij ooit daar waren geweest. Ook dat geeft je een 'voorsprong'.



### Pleeggezin

Ik ben in een ander gezin gekomen (als 14-jarige). Formeel had dat te maken met mijn studie elders, waardoor ik al jong het huis uit ging. Dat beeld werd naar buiten gebracht. Informeel had het met de thuissituatie te maken (en wat stil werd gehouden). Er was een internaat verbonden aan de opleidingsinstelling. Maar, dat wenste ik niet (en mijn moeder steunde mij daarin). Ik had al genoeg in een internaat gezeten.

Daardoor is er een pleeggezin in het zicht gekomen door de gezondheidssituatie bij mijn ouders. Zij waren broos door hun ziektes en dat zij uit het lood waren geslagen door het (plotseling) overlijden van hun oudste zoon.

Zij waren niet meer in staat om mij op te voeden en mijn andere broer en ook een zus waren of te jong of geestelijk ook niet in staat om deze taak over te nemen. Bovendien was ik 'boven het hoofd uitgegroeid' ten opzichte van mijn ouders, zij konden mij ook niet aan. De keuzes die er werden gemaakt, werden door mij bepaald.

### Bloei

Tot na mijn 23<sup>e</sup> ben ik in dat pleeggezin geweest. Ik had moeite om daar het huis te verlaten. Er was een zeer stevige band met dat gezin ontstaan. Ik voelde me daar veilig. Daar ben ik pas echt tot bloei gekomen. Mijn pleegmoeder begreep mij goed en wist mijn talenten tot bloei te brengen. En, bij haar wist ik me te uiten.

### Rol

Het was een andere situatie dan die ik eerst kende. Was ik van oorsprong de Benjamin binnen een gezin, binnen dat pleeggezin was ik de oudst van de kinderen. Dat is een heel andere rol. Met mijn nieuwe broers ik heb ik nog steeds contact (in de zin van een familieband).

### Verlies

Mijn vader was nergens meer toe in staat en was niet bewust wat er toen afspeelde. Met andere woorden, zonder dood kun je al je ouders verliezen. Het lag in handen van mijn (zieke) moeder. Ik weet nog exact het moment dat zij mij 'overdraagt' aan de pleegmoeder. Zij beseftte dat dit nog de enige mogelijkheid was. Zij beruste toen daarin. Maar, het is ook een zeer pijnlijk moment voor haar geweest. Het was een verlies van een tweede kind na het overlijden van mijn broer.

### Medelijden

Mijn pleegmoeder heeft me altijd gestimuleerd om wel mijn biologische moeder te blijven opzoeken (vader was al overleden), hoe moeilijk dat ook was. Zij zat in een verpleeghuis en kon (door haar ziekte) niet meer communiceren. Ze probeert wat duidelijk te maken, maar je weet niet wat. Je kunt dan hooguit (stil en zwijgend) een stukje met haar gaan wandelen (in een rolstoel).

Ik had medelijden met haar. Immers, zij kon zich niet meer uiten, terwijl zij wel bewust was van wat er om haar heen gebeurde en wat er tegen haar werd gezegd. Een, voor haar, machteloze situatie.

Het trieste was, dat zij (als Heilssoldate) altijd voor andere klaarstond. Nu keek bijna niemand meer naar haar





om (ook niet vanuit het Leger des Heils, omdat haar generatie ook wegviel). Ze is in dat verpleeghuis daar vereenzaamd. Deze situatie in dat verpleeghuis heeft jarenlang geduurd. Dat heeft me geraakt. En, mij bewust gemaakt dat dit ook mij kan overkomen. Het is een situatie die je niemand toewenst.

#### Opleving

Gelukkig heeft zij rechtstreeks van mij en mijn vrouw mee kunnen krijgen dat mijn vrouw in verwachting was. Kort daarna is zij overleden. Zij heeft haar enige kleinkind niet gekend. Wel dat zij vijf jaar daarvoor wel – samen met mijn pleegmoeder – getuige was tijdens ons huwelijk. Dit dankzij een speciaal transport met verpleegkundige. De rest van deze huwelijksdag heeft zij niet meegemaakt. Daarvoor was zij te zwak.

#### Zorgen

Na het overlijden van mijn vader en het feit dat mijn moeder in het verpleeghuis werd opgenomen (en haar huurhuis werd ontruimd), heb ik me (vanaf mijn 16<sup>e</sup> en in een pleeggezin zat) ontfermd over de andere broer.

Hij had een ontwikkelingsachterstand door een zuurstoftekort tijdens de geboorte. Hij had daardoor Autistische trekjes. Sindsdien was ik (al jong) een soort mantelzorger door op afstand de vinger aan de pols te houden en klankbord voor deze broer te zijn, hem adviseren en begeleiden. Daarmee heb ik deze taak van mijn biologische moeder overgenomen.

#### Voogdij

Door het overlijden van mijn vader, was er voogdij nodig, omdat ik nog niet volwassen was (ondanks het feit dat ik niet thuis woonde, in een pleeggezin zat en al mantelzorger was en al jong een eigen leven leidde). Dat ging niet zonder slag of stoot. Ik vond deze voogdij 'flauwekul', maar het was wettelijk verplicht.

Door haar ziekte was mijn moeder naar binnen gekeerd en zocht haar toevlucht tot haar geloof en het Leger des Heils (als veilige haven) en bleef hangen in het verleden. Hierdoor kwam zij met iemand aan om voogd te zijn. Het was een aartsconservatief iemand, 'zwaar op de hand', waarin ik absoluut geen vertrouwen had. Iemand die alles doet om je te dwingen om 'in de schoot van God terug te brengen' en daarbij geen enkel middel schuwt. 'Hij voelde zich door God gezonden en bekering gewenst was'.



Daarom ben ik met een andere naam gekomen, iemand waarvan ik weet dat hij én deskundig is; én respectvol met mij omgaat én ruimdenkend is. Maar, deze naam lag 'zwaar' binnen deze kerkelijke organisatie. Daarvoor was mijn moeder (door haar geestestoestand) gevoelig (ook omdat de door haar beoogde voogd zich niet kon berusten dat ik iemand anders aanwees en al helemaal niet ten opzichte van diegene die ik noemde). Hierdoor ontstond er een patstelling. Hierbij kreeg ik steun van mijn pleegmoeder.

Voor een bepaalde datum moet de wettelijke voogdij (onderling) geregeld zijn. Zo niet, dan wijst de Rechter een voogd aan. Daarop zat niemand te wachten en ik helemaal niet. Dan kan het voor mij ook verkeerd uitvallen (met het ergste scenario dat ik dan weg moet bij dat pleeggezin en mijn studie in gevaar komt). Er stond (voor iedereen) veel op het spel.



Op de valreep is er een oplossing gekomen, waarbij de naam die ik had genoemd toch werd aanvaard. Immers, deze beoogd voogd was wel een goede kennis van mijn biologische moeder. En zij was bang dat zij door dit gedoe mij zou gaan verliezen (omdat ik dan haar de rug toekeer).

Ik ben achteraf blij dat hij het is geworden. Hij heeft alle zakelijke aspecten zeer goed geregeld voor mij. Hij was deskundig en nooit een donder preek. Wel dat hij en de afgewezen voogd samen collega's waren op het werk (binnen GAK). Daar konden zij elkaar niet luchten.

#### Standvastig

Mijn zus kan ook dat moment goed herinneren, ook het moment dat ik als 11-jarige aangaf om te stoppen met het Leger des Heils (en wat tegen het zere been was van mijn moeder). Mijn zus werd bewust dat ik onze ouders (en met name de moeder) wel aankon, wat hun (beide broers en deze zus) nooit was gelukt. Op een of andere manier kan ik ook standvastig zijn, maar wel op een diplomatieke wijze, en dat dit al jong erin zat.

#### Band

Als ik terugblik op mijn kindertijd, dan was het gezin zeker een warm nest en ouders die het beste met mij voor hadden, maar mij niet altijd snaptten (en grip op mij hadden). Ik praat absoluut met respect over hen en zij zijn zeker een goed voorbeeld voor mij zijn geweest. Dat neemt niet weg dat er geen warme band was (zoals ik dat wel heb met mijn pleegmoeder).

In die zin kun je spreken over 'een kind van de melkboer'. Gelukkig behoeve we daarover niet te twijfel. Qua uiterlijk lijk ik op mijn vader. Wel dat ik totaal een ander kind was dan de andere kinderen, hoewel de oudste en overleden broer ook wel soortgelijke trekjes had als ik. We zullen het nooit weten hoe dat bij hem echt was gegaan. Ook door zijn ziekte was hij 'opstandig'. Immers, hij werd door zijn ziekte beperkt.

#### Glazenhuis

Er was tussen beide gezinssituaties ook een overeenkomst. In beide gevallen was het leven in een Glazenhuis. Mijn biologische moeder was, als bekende heilsoldate, een publiek figuur. Mijn pleegmoeder een bekende lokale politicus.

Als ik katte-kwaad uithaalde (wat zelden gebeurde en veelal per ongeluk), dan wist men mijn (pleeg-) ouders wel te vinden. Zij waren bekend binnen de lokale gemeenschap. Van jongs af aan heb geleerd om 'netjes' te zijn en geen aanstoot te geven.

Dat levert een voordeel op. In de eerste fase van mijn loopbaan was ik, door mijn werk, bekend bij een deel van het publiek. Hierdoor wist men mij wel te vinden. Als ik uit ging, was dat steevast in een ander stad. Ik kan daarmee goed omgaan, omdat ik dat al van jongs af had geleerd. Ik had daar ook geen moeite mee. Bovendien, ik was toen vrijgezel. Er waren geen gezinsleden die daaronder konden leiden.

#### Levensvoorbeelden

Bosshart:

Mijn biologische moeder was toen (in Leeuwarden) uitgegroeid tot een bekende Heilssoldate (in Leeuwarden). Zij was uitgegroeid tot een publiek figuur. Er werd met respect over haar gesproken.



Wat zij deed was in het klein wat brigadier Bosshart deed in Amsterdam. En, dat had met de opvang van en klankbord zijn voor prostituerend personen (en dus niet alleen vrouwen). Mijn moeder voegde hieraan toe: Amsterdam heeft de naam, Leeuwarden heeft de daad als het gaat om prostitutie.



Verder had mijn moeder in het nachtleven druk met het opvangen van ouders, op zoek naar hun kinderen die in dat nachtleven waren opgegaan. Het was de periode dat kinderen het uitgaan hadden ontdekt en ouders bang waren voor de gevolgen daarvan.

Wat zij aan ervaring opdeed, deelde zij met mijn vader (aan tafel) en dat kregen wij als kinderen mee en ik daarmee al op jonge leeftijd. Hierdoor krijg je meer mee dan je leeftijdsgenoten en maakt dat je meer en eerder rijpt. Het gaf een voorsprong in je ontwikkeling.

Wat hierbij meespeelde, is dat ik het voorrecht heb gehad om twee keer met deze brigadier op stap te zijn in Amsterdam. Niet later daarna heeft prinses Beatrix dat ook gedaan. Hoe klein kan de wereld zijn.

Overigens, ik was een van deze jongeren. Ik ging stiekem op pad. Ik kende de routes van mijn moeder en wist haar daardoor te ontwijken (en geen vervelende confrontatie kon gaan ontstaan). Ik was altijd eerder thuis dan zij. Zij heeft dit nooit weten te ontdekken (denk ik). Dit gebeurde niet vaak, het uitgaan sprak me niet erg aan. Ik zat thuis liever te lezen of ik had nog huiswerk te doen.

**Pleegmoeder:**

Mijn pleegmoeder was lokaal een bekende politica. Oorspronkelijk was zij directiesecretaresse bij Philips. En al gauw was bekend dat ik bij haar woonde. En, dan zit je weer in een Glazenhuis.

Zij kon wethouder worden, maar koos als (jonge) weduwe voor haar (jonge) kinderen (en daarmee ook in feite voor mij). Net voor dat ik kwam, was haar man overleden. Rond zijn sterfdag had zij het moeilijk en lieten wij haar met rust.

Zij was lid van de Gemeenteraad (van Zwolle) en was daardoor in de avond veel weg, terwijl haar eigen kinderen nog (hiervoor te) klein was. Door mijn komst was dat wel mogelijk. Ik vond dat prima. Terwijl de kleintjes op bed liggen, kon ik studeren. Als zij laat thuis kwam, zaten we nog tot laat in de nacht na te praten. Ook hierdoor heb ik veel meegekregen en maakte dat ik daardoor voor in ontwikkeling liep ten opzichte van mijn leeftijdsgenoten. Veel mensen dachten dat ik ouder was.

**Mansholt:**

Zij stimuleerde mij ook en ik begaf daardoor op eigen kracht ook in bepaalde kringen. Hierdoor hadden we nog meer met elkaar te praten. Tot deze kringen behoorde Sicco Mansholt (oud-voorzitter van de Europese commissie en Landbouwcommissaris). Hierdoor ging er een nog grotere wereld voor mij open (ten opzichte van mijn leeftijdsgenoten).



Dat was nadat ik in contact was geweest met een verfrucent en waar ik al te maken kreeg met de ontwikkeling van de eerste milieuvriendelijke verfructen. Dit naar aanleiding van het Rapport van de club van Rome. Dat rapport gaf Sicco nieuwe inzichten als het gaat om het landbouwbeleid van hemzelf.



### Studentenleven

Verder was ik al vanaf mijn 16<sup>e</sup> lid van een landelijke studentenclub en daar sprake we al (met hoogleraren) over toekomstige vraagstukken en -ontwikkelingen op velerlei terrein. Daar ligt het begin voor mijn loopbaan als het gaat om toekomstgericht bezig zijn. Maar, ook de interesse voor bestuurlijk werk ontstond en medebepalend is geweest voor mijn loopbaan.

### Voorsprong

Er is ten opzichte van mijn leeftijdsgenoten een te grote voorsprong ontstaan. Dat maakte me extra kwetsbaar binnen een Glazenhuis. In mijn vervolgstudie (in Deventer) was ik 'een kat in een vreemd pakhuis'. Ik kreeg daar te maken met leeftijdsgenoten die niks hadden meegemaakt en nog thuis woonden in een – voor mij – klein wereldje.

### Oud

Ik was in mijn doen en laten (in hun ogen) 'oud'. Hierdoor snappen leeftijdsgenoten mij niet (wel ouderen). Dat klinkt in de rest van mijn leven door, hoewel dat minder wordt op latere leeftijd. Zelf vind ik dat vreemd, ik voel me juist jong van geest, soms zelfs een kind.

### Argusogen

Glazenhuis heeft voor mij ook een andere betekenis. Door toedoen van mijn biologische moeder was ik op deze Christelijke opleidingsinstituut gekomen (en in op de algemene in Utrecht, omdat het wonen op kamers daar duurder was en een verdorven stad was). Binnen deze christelijke instelling werd met argusogen gekeken naar de situatie van mij in dat pleeggezin. Het opleidingsinstituut was een bolwerk van CDA en ChristenUnie.

Een van het docentenkorps (van ChristenUnie) woonde vlak bij mij (in dezelfde (lange) straat) en hield in de buurt de vinger aan de pols (bang dat ik te ver zou afdrijven van de Christelijke waarden ten gevolge van deze Socialistische moeder, terwijl zij juist een gematigd iemand was). Het was kenmerkend voor het politieklandschap van toentertijd. Het 'geloof' was (nog) bepalend voor politieke keuzes. Ook toen was er polarisatie, alleen op een andere manier. Dit ten gevolge van de verzuiling binnen de samenleving.

### Vrijheid

Het is dan ook niet vreemd dat ik aversie heb bij polarisatie. Het leidt niet tot toenadering, maar tot verwijdering. En, je beperkt elkaar in plaats van elkaar de ruimte te geven (en dat ook te gunnen). Het werkt verstikkend, het gaat ten koste van 'vrijheid' voor eenieder.

### Spervuur

Een opvallend moment is als ik rond de 25 jaar oud ben. En, wel tijdens mijn sociaal-agogische opleiding. De opdracht aan alle studenten was: breng je eigen stelsel van Waarden, Normen en Opvattingen in kaart. Dat heeft wat binnen dat opleidingsinstituut te weeg gebracht, waarvan ik vooraf niet daarvan bewust was en ook niet daarop uit was.





Ik heb alleen braaf deze opdracht uitgevoerd. Maar, het resultaat maakte 'de tongen los'. Ik kwam uit op slechts één waarde. Dat vond iedereen vreemd en niet kloppen. Ze vonden dat ik me te gemakkelijk ervan afbracht.

De desbetreffende docent zat daarmee in de maag en heeft de hulp ingeroepen van de kernteam binnen het docentenkorps binnen deze instelling. Dat heeft geleid tot een kuisverhoor met een spervuur aan vragen en maar doorzagen. Maar, ze konden geen grip hierop krijgen en daarom alleen een voldoende toekennen. Ze konden maar een conclusie trekken en dat ik zeer goed hierover had nagedacht en me niet 'met een Jantje van Leiden had afgemaakt'.

Het doet me denken aan voorvallen later in mijn leven als professional. Ook dan zijn er 'leken' die mij 'afbranden' en experts tot een andere conclusie komen. Het zijn geen leuke momenten in je leven.

Achterafgezien is dit geen opdracht die gegeven had mogen worden. Hoe kun je nu een rapportcijfer daarvoor geven. Je kunt maar een ding doen en elk resultaat ten volle respecteren (of je het goed of slecht vindt). Wie ben ik om de maat te nemen bij iemands stelsel met Waarden, Normen en Opvattingen?

Het is niet slecht om mensen te stimuleren om na te denken over je eigen stelsel van Waarden, Normen en Opvatting. En, dat je vervolgens daarvan bewust bent, zowel als mens als professional. Schijnbaar had ik dat al (onbewust) gedaan, maar was ik (nog) niet expliciet bewust van dat resultaat.

Toen ging het om die ene term: vrijheid. Een ander woord kon ik niet daarvoor vinden. Vele jaren later ben ik – dankzij assessments en coaching-gesprekken – wat de ware term is. Dat is autonomie (niet alleen voor mijzelf, maar bij alle mensen).

#### Diepgang

Dit doen begint bij het bewust zijn van je opvattingen. Dat is voor iedereen gemakkelijk te doen. Het wordt moeilijker om dan te bepalen welke persoonlijke normen daaraan ten grondslag liggen, maar het moet voor iedereen kunnen lukken. Wat men echt moeilijk gaat vinden, is het traceren van welke persoonlijke waarden die ten grondslag liggen aan deze normen. Je gaat dan diep door het stof.

Achteraf blijkt, dat ik nog dieper ben gegaan en doorgedrongen ben tot een nog diepere laag, te weten de kernwaarde. En, dat is Vrijheid. Medestudenten zagen dat aan als een norm (en dat ik nog geen waarden had aangegeven). De docent erkende dat dit een waarde kan zijn, maar dat je dat beperkt houdt tot slechts een, vond hij mager. Beiden hadden ongelijk.

Deze diepere laag werd over het hoofd gezien. Maar, dat dit is gebeurd, zegt ook iets over mij (qua talenten) waarvan ik toen nog niet bewust was. Wel jaren later (door middel van zware assessments) wordt dat wel (pas) duidelijk.

Toch behoeft deze waarde nog wel een toelichting. Het gaat bij niet om vrijheid in de absolute zin van het woord. Jaren later geef ik aan: ik kan in vrijheid leven als de ander ook vrij is. Vrijheid is synoniem voor het geven van ruimte aan anderen en zij mij de ruimte geven.

#### Sport

Ik ben geen sporter, wel sportief! Ik kan tegen mijn verlies.



Het is maar een spelletje. Als men vraagt, welke sport vindt je leuk, dan zeg ik (voor de grap) steevast: Cricket! En, dan kijken mensen mij vreemd aan. Dat kennen ze niet, hooguit heeft men er wel wat daarover gehoord of iets daarover op TV gezien.

Uit ellende werd ik op de lager school maar op het doel gezet, dan kon ik niemand in de weg lopen. Ik vond het voetballen maar een dom spelletje, door maar achter een bal aan hollen. Later kwam er een kentering toen ik Honkbal (op de LTS) mocht gaan spelen. Omdat ik elders ging studeren, is hieraan een einde gekomen.



Mijn positie was Vanger. Daarin was ik goed, ook om het spel daarvanuit te beheersen. In die zin is Cricket niet helemaal vreemd.

Vanaf mijn 17<sup>e</sup> tot mijn 21<sup>e</sup> heb ik Schaakles gegeven aan basisschoolleerlingen in de leeftijd van 11-13 jaar. Blanco kwamen zij binnen. Binnen enkele maanden vegen zij mij van het bord. Het was gemakkelijk.

Cricket valt niet zomaar uit de lucht. Ik woonde in Den Haag tegenover een Cricketveld/-stadion. Daar is de interesse voor dat spel ontstaan. Door weer te verhuizen (naar Paterswolde) is het daarbij gebleven, wel dat ik toen (in Den Haag) overwoogen heb om lid te worden van deze Cricketclub en dat spel te gaan spelen. Het is een kalm en elegant spel, daar hou ik wel van.

### Vakantie

Het was een tijd dat veel gezinnen niet op vakantie gingen, zij kenden dat fenomeen überhaupt niet. Voor de kinderen was er dan lokaal de vakantieontspanning in de zomervakantie. Pas later ging ik op vakantie, elk jaar naar Lunteren en daar kamperen. Dat kon door mijn broers die een eigen baan hadden en geld hadden om een tent te kopen met toebehoren. Weldra had ik een eigen tent. Mijn ouders gingen nooit op vakantie. Ik was dan bij mijn broers.

### Natuur

Toen was natuur nog volop aanwezig, de wilde zwijnen liepen in de nacht rond onze tent. En, het was water halen bij een pomp. We stonden op een open plek in het bos, alleen bereikbaar via zandwegen. De liefde voor natuur was al aanwezig. Thuis woonde we aan de rand van de stad. Als wij gingen spelen, dan trokken we de weilanden in. Mijn broers hadden polsstokken.

De natuur in gaan is voor de rest van mijn leven aanwezig gebleven. In Den Haag (beter gezegd Wassenaar) woonde ik (in een dienstwoning van het ministerie) op een landgoed (Clingendael) vlak bij zee (Scheveningen en Wassenaarsslag). Daarbij had ik twee adressen.



Volgens de Bevolkingsregister woonde ik in Wassenaar. Maar, mijn brievenbus stond aan de andere kant van de sloot in Den Haag, waardoor ik een Haags postadres had. Deze sloot was de grens tussen beide gemeenten. Rond mijn huis liepen ontsnapte eenden, kippen en konijnen uit de kinderboerderij op dat landgoed.

Bij het pleeggezin woonde we min-of-meer ook aan de rand van de stad. Toen we gehuwd waren woonde we in een dorp, ook nabij natuur en waar ik nu woon kan ik vanuit huis direct de natuur in gaan en vanuit de woonkamer daarvan genieten.

Door mijn vrouw heb ik Terschelling leren kennen. Een brok natuur en waar ik graag naar toe ga. Sowieso trekt het Wad mij aan. Als ik op het Wad ben, voel ik me nietig als mens.



#### Vertrouwen

Deze vakanties in Lunteren heeft ook een anekdote opgeleverd. Ik was bijna 11 jaar, als mijn ouders mij alleen op de trein zetten richting Amersfoort. Daar zouden mijn broers mij ophalen. Dat heeft mijn ouders veel kritiek opgeleverd. Men vond het niet juist dat dit gebeurde. Ondertussen vergeten zij wel, dat dit wel bijdraagt aan je vorming (in de goede zin des woords) en bovendien hadden met ouders een stille afspraak gemaakt met de conducteur. Het kwam hoe dan ook wel goed. Tegenwoordig denkt men heel anders hierover. Het is een kwestie van vertrouwen durven geven aan je kind. Dat kan ook gezien worden als een voorbode.

#### Reizen

Vanaf mijn 16<sup>e</sup> mocht je vakantiewerk doen en zelf geld verdienen. Met dat geld kon ik vervolgens op vakantie. Door de studentenbeweging waarin ik toen al zat, is er een groepje ontstaan om samen door Europa te trekken met een busje. Dat heb ik vier jaar achtereen gedaan. De wereld ging daardoor voor mij verder open. We zijn daardoor én in Oost- én West-Europa rondgereisd.

Vooraf het bezoek aan Oost-Europa lag toen maatschappelijk gevoelig. Maar, het heeft mij geleerd, dat de beelden die men over-en-weer heeft niet klopten. Het was allemaal veel genuanceerder. Dat hebben we aan beide kanten ook aan andere mensen meegegeven. Dat maakt dat ik altijd wat aversie heb gehad bij zwart-witdenken. Ook aan de Oostkant had men een verkeerd beeld. Echter, deze nuances terugleggen op tafel was niet eenvoudig binnen een gepolariseerde situatie en iedereen maar uit was op zijn eigen gelijk op basis van simpele beelden. Het feit dat je in Oost bent geweest, maakte je al bij voorbaat verdacht zonder ook maar met mij hierover in gesprek te zijn geweest.

#### Relatie

Mijn vrouw en ik hebben elkaar laat leren kennen. Ik woonde en werkte in Den Haag, zij in de stad Groningen. Allebei hadden we geen relatie gehad. We waren toen rond de 35 jaar. Binnen een jaar waren we getrouwd. En, na vijf jaar kregen wij ons kind (een dochter).

Het was een herhaling van de geschiedenis, zowel aan de kant van mijn vrouw als van mijzelf. Net als onze ouders hebben we elkaar laat leren kennen en laat in het huwelijk getreden en laat een kind gekregen. Wij waren toen ook al 41 jaar.



Door het huwelijk zijn we in Paterswolde gaan wonen. Ik ben elke dag op-en-neer gaan reizen naar Den Haag (en een dag thuiswerken werd ook meer-en-meer mogelijk). Hierdoor kon mijn vrouw doorgaan met haar baan als Hoofdverpleegkundige binnen het Academisch Ziekenhuis.

#### Gewoontes

Haar vriendinnen waren verbaasd dat zij geen witte bruidsjurk had. Wat zij deed week totaal af van wat men gewend is. Ik had daarvoor waardering, mijn steun had zij.

Mensen reageerden ook vreemd op het feit dat zij haar meisjesnaam heeft aangehouden. 'Je neemt toch je mansnaam aan?' Heel traditioneel. Ik steunde haar van harte om haar eigen naam officieel te blijven gebruiken. Zij was daarop trots en waarom dat dan inleveren?! Bovendien, ik had ook haar achternaam mogen nemen (volgens de wet). Het is helemaal niet vanzelfsprekend dat de vrouw haar achternaam inlevert.

#### Stoelendans

Toen zij op haar werk kenbaar maakte dat zij in het huwelijk ging treden met iemand uit Den Haag, toen begon de stoelendans. Men ging ervanuit dat zij ontslag zou nemen en in Den Haag ging wonen. Ook hier zie je het traditioneel denken en handelen vanuit een vooringenomenheid.

'De hel brak los' toen bleek dat zij daar bleef werken. Men zag hun promotie door de neus geboord. Op eens was er van alles mis en deugde niets aan haar als Hoofdverpleegkundige. Het ging zo ver dat zij op non-actief werd gesteld (onder de noemer van het ontbreken van vertrouwen in haar binnen de organisatie).

Er is uiteindelijk een regeling getroffen, waarbij zij kon blijven werken binnen dat ziekenhuis, wel in een ander organisatieonderdeel (maar daar begon het gedonder opnieuw, maar dat is uiteindelijk de kop ingedrukt door vertrek van de boosdoener).

Als zij later zwanger is, nemen deze spanningen weer toe. Weer zijn er mensen 'die zich rijk rekenen' ervan uitgaan dat zij gaat vertrekken als er een kind is (vanuit het traditioneel denken). Ook dat viel tegen. De baby ging naar de crèche en zij bleef gewoon doorwerken en zij bleef gebruik maken van haar talenten.

Wat dat betreft heeft zij vanaf haar huwelijk niet meer leuk kunnen werken door al dat gedoe, omdat emancipatie alleen in woord wordt beleden. Maar, ook door verlies van collegae, waarvan je dacht dat het je vrienden waren. Maar, al dat gedoe heeft onze relatie wel versterkt. Wij zaten op een lijn en samen bleven wij standvastig.

Maar, deze voorvallen op haar werk laten ook zien hoe het 'glazen plafond' werkt. Het wordt niet alleen door mannen veroorzaakt, vrouwen doen even hard hieraan mee. En, het ergste is de zwijgende meerderheid die aan de zijkant blijft staan. Ze zijn niet eens met wat er gebeurt, maar doen ook niets daartegen. Dat is misschien wel het ergste van alles.

#### Kangoeroewoning

Het huwelijk heeft ook een anekdote geleverd. Kort na het huwelijk hebben wij de woning naast die van mijn schoonmoeder gekocht. Hierdoor ontstond als het ware een kangoeroewoning. De schoonmoeder was weduwe en ook op leeftijd. Op deze wijze was mantelzorg al proactief en adequaat georganiseerd. Tegelijk kon zij daarna volop genieten van haar kleinkind.





Op het werk werd aan mij de vraag gesteld of ik wel met mijn schoonmoeder kon opschieten (de welbekende grap). Men vond dit een vreemde keuze. Ook dit is een vorm van traditioneel denken. Tegenwoordig is dat anders en worden deze levensvormen zelfs gestimuleerd vanuit de overheid.

Deze ervaring klinkt door in de woning die we in Stadskanaal hebben laten bouwen. Deze is geschikt als meer-generatiewoningen. Toen werd vreemd opgekeken. Later niet meer en werd dit zelfs vanuit de Overheid gestimuleerd. In andere landen is dit heel gewoon.

#### Wonen

Een soortgelijke reactie als bij de trouwkleiding zie ook later als men kennis maakt met ons interieur (ultramodern in hun ogen, hoewel wij dat zelf wel vinden meevallen).

#### Vervreemding

'Als de jonkies het nest verlaten en uitvliegen, dan vervreemden zij van elkaar' (aldus mijn pleegmoeder). Naarmate de tijd verstrijkt, wordt het contact met de (overgebleven) biologische broer en zus minder. Daarentegen bleef het contact met de kinderen van de pleegmoeder intact. Meer-en-meer ben ik een vreemde geworden in mijn biologische familie. De wereld waarin leefde, was voor hun 'ver van de bed-show'.

Dit wil zeggen, het contact met de biologische broer ebt niet (helemaal) weg, omdat ik als 'mantelzorger' toch bij hem de vinger aan de pols bleef houden en hij regelmatig naar me toe kwam voor raad. Met mijn zus is het contact weg (op haar verzoek) en daar bleek veel venijn te zitten. Er kwamen verwijten richting mij.

Als het gaat om mijn oorsprong, dan ben ik dat ontgroeit. En, omdat ik ook in een ander gezin ben opgegroeid, is mijn ontwikkeling anders. Er is sprake van vervreemding. We zitten op verschillende planeten, ook qua gedachtengoed.

#### Jaloezie

Mijn zus vindt me een verwend ventje en dat ik voorgetrokken werd. Ik had meer speelgoed dan zij (en haar broers) op dezelfde leeftijd hadden. Daar zit wel tien jaar verschil tussen. En, pal na WO2 was er schaarste. Het kopen van speelgoed zat er toen niet in. Dat was anders toen ik kind was. Daar kan ik niets aan doen. Dat heeft niks te maken met meer verwend zijn te of voorgetrokken worden.

Later werd door haar mij voor de voeten geworpen, dat ik een eigenwijs persoon ben, die altijd beter weet. Daarmee werd mijn duidelijk dat zij jaloers was dat ik in een hogere positie terecht was gekomen (binnen de overheid), dat ik haar had gepasseerd. Dat klopt, ik heb hogere functies vervuld dan zij (als Rijksambtenaar). Aan het begin van mijn loopbaan was dat anders. Toen had zij het verst geschopt binnen de familie.

Je vraagt dan af, waar komen deze negatieve gevoelens vandaan. En, hoe kan je dat ombuigen. Het verlossende woord kwam van mijn vrouw en toen was het 'klaar als een klontje' en dat ik me hierin beter kan berusten. Mijn vrouw gaf aan: 'Auke, jij hebt alles wat zij ook had willen hebben, maar haar niet is gelukt of overkomen. Jij hebt een goede baan, een goed inkomen, een mooie woning (zij woont ergens op een flatje), je bent getrouwd en hebt een kind. Dat heeft zij allemaal niet'.



Het is jammer dat door afgunst iets moois en waardevols wordt weggegooid (en dat in de laatste levensfase van de mens). Wees blij dat je elkaar nog hebt (ook al heb je weinig contact met elkaar). Maar vooral, accepteer elkaar, zoals je bent. Het is leven en laten leven. Kijk naar wat je wel gezamenlijk hebt. En, dat is meer dan wat je denkt.

#### Afgunst

Dat gebeurde niet alleen binnen de familie. Ook binnen mijn loopbaan was dat aan de orde, waardoor verhoudingen in het werk zijn verstoord. Bijvoorbeeld, omdat wij (mijn vrouw en ik) een grotere en duurdere woning op een groter stuk grond laten bouwen dan die van de burgemeester en gemeentesecretaris. Of (voorheen), binnen een gemeentelijke dienst ik (als vrijgezel) met een duurdere en grotere auto rijd dan de directeur.

Mijn vrouw heeft dit treffend verwoord. Ook zij had daarvan last. Niet binnen de familie, wel op haar werk (als het gaat om jaloezie van artsen en collegae, bijvoorbeeld, omdat zij met een duurdere en exclusieve tas had). 'Zij vergeten dat hun vrouw niet werkt, of beseffen niet dat iemand anders wellicht een erfenis heeft ontvangen of een prijs in de loterij heeft gewonnen'. Hiermee gaf zij scherp aan dat mensen niet nadenken en niet in staat zijn te relativiseren, verblind door afgunst. Gelukkig hebben de broers uit mijn pleeggezin daarvan geen last.

#### Overlijden

Mijn vrouw is – relatief gezien – jong overleden. Drie maanden voor haar wettelijke pensioenleeftijd. Dit na een zwaar ziekbed. Zij was ernstig en ongeneeslijk ziek. De mooie plannen, die wij hadden als we met pensioen zouden gaan, waren ineens verdwenen. Het was niet meer dan een droom.

Dit laat zien, dat 'elk huisje een kruisje heeft'. En, geen reden is om afgunstig te zijn. Het zijn maar materiele zaken. En, deze pijn is ook niet weg te nemen of te verzachten door te mogen terugkijken op een succesvol leven en carrière. Het geluk zit in kleine dingen.

Ik ben blij dat zij in elk geval nog de kleinkinderen heeft gezien. Maar, dat maakte het nog pijnlijker. Zij had graag hen zien opgroeien. Haar grootste hobby was: kleding voor deze kinderen kopen, zoals ik dat heb met kinderspeelgoed. Ja, ik geniet van mijn twee kleinkinderen, maar dat is wel met een zwart randje. Er ontbreekt iemand. Wat haar is overkomen, is oneerlijk. Dat heeft zij niet verdiend.

Who Wants to Live Forever (Queen)

[https://youtu.be/\\_Jtpf8N5IDE](https://youtu.be/_Jtpf8N5IDE)